

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса
Шевченка

Кафедра біології, екології та методик їх навчання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПСИХІАТРІЇ

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**
галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**
спеціальність **053 Психологія**
освітньо-професійна програма **Психологія**

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи психіатрії» для студентів, які навчаються за спеціальністю 053 Психологія. Кременець, 2021. 14 с.

Розробник програми:

Василюк В. М., професор кафедри біології, екології та методик їх навчання, доктор медичних наук, професор.

Головатюк Л. М., старший викладач кафедри біології, екології та методик їх навчання, кандидат біологічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол № 1 від „31” серпня 2021 року

Завідувач кафедри

Н. Цицюра

ВСТУП

Анотація.

Дисципліна «Основи психіатрії» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти на засадах аналізу сучасних психолого-психіатричних концепцій наукових знань про симптоми розладів психічних функцій, їхньої форми й синдроми, до складу яких вони входять, з метою розуміння психологічних явищ, які відбуваються при психічних захворюваннях; ознайомлення здобувачів вищої освіти з механізмами формування та функціонування різних форм психічної патології; вироблення у здобувачів практичних вмінь та навичок використання знань основ психіатрії в подальшій професійній діяльності психолога.

Курс «Основи психіатрії» є складовою частиною дисциплін психологічного циклу і посідає важливе місце в структурно-логічній схемі підготовки фахівця. Її вивчення передбачає підвищення професійної компетентності практичних психологів та сприяє ефективній реалізації їх, як фахівців.

Ключові слова: психіатрія, психічні розлади, психічна патологія, невротичні розлади.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність: 053 Психологія	Курс:	
Загальна кількість годин – 90		1	1
		Семестр	
		2	2
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: - аудиторних – 2 - самостійної роботи студента – 3	Освітньо-професійна програма: Психологія	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	6 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		54 год.	80 год.
	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40% / 60 %

для заочної форми навчання – 12% / 88%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – забезпечити формування у здобувачів вищої освіти наукових знань про природу, зміст, види та форми прояву психічної патології, формування умінь застосовувати адекватні методи діагностики психічних розладів, розробляти і впроваджувати профілактичні заходи щодо формування деяких розладів, а в разі необхідності коригувати останні.

Завдання курсу:

- оволодіння та подальше вільне оперування професійною термінологією, використовуваною в даній сфері практичної діяльності;
- розкриття змісту базових теоретичних засад психіатрії;
- ознайомлення з прийомами та методами визначення психіатричних симптомів та синдромів;
- сприяння формуванню професійно важливих навичок майбутнього практичного психолога;
- розкрити особливості використання психологічних знань про психологічну патологію у формуванні у формуванні професійної компетентності, навичок рефлексії та емпатії, ефективної комунікації.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 13. Здатність розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати державною мовою у відповідних соціальних та культурних контекстах.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, розуміти походження психічних розладів і психологічних проблем.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацювати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т. ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Методологічні й теоретичні основи клінічної психіатрії та загальної психопатології

Проблема розмежування психічної норми й патології. Поняття про нозологію й психіатричний діагноз. Семіотика і класифікація психічних і поведінкових розладів. Принципи й закони психіатричної діагностики. Інтерпретація психічного стану. Соматичні, неврологічні, функціональні методи дослідження.

Тема 2. Психічні й поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин

Загальні питання інтоксикаційної психічної патології. Виробничі, побутові й лікарські інтоксикації. Токсикоманії й наркоманії. Етіологія психічної й фізичної залежності. Епідеміологія й патогенез токсикоманії й наркоманії. Особливості особистості наркозалежного. Клінічна характеристика станів наркотичного сп'яніння й абстиненцій.

Тема 3. Психічні й поведінкові розлади внаслідок уживання алкоголю.

Алкоголь (фармакологія, фармакокінетика). Загальні проблеми алкогольної інтоксикації. Алкогольне сп'яніння і пияцтво. Алкоголізм та його стадії. Вікові й статеві особливості хронічного алкоголізму. Алкогольні психози (галюціноз, делірій, параноїд). Етіологія й патогенез алкогольних психозів і енцефалопатій.

Тема 4. Органічні розлади. Психічні порушення при черепно-мозковій травмі

Класифікація органічних розладів й психічної патології травматичного генеза та види черепно-мозкових травм. Психопатологічна характеристика початкового й гострого періодів травматичної хвороби. Непсихотичні синдроми гострого періоду травматичної хвороби. Травматичні психози гострого періоду. Психічні порушення пізнього й віддаленого періодів.

Тема 5. Психічна патологія при гострих і хронічних інфекціях. Соматогенні психічні розлади

Класифікація психічних порушень, що виникають при гострих і хронічних інфекціях, їх загальна й клінічна характеристика. Психічні розлади внаслідок нейроінфекції (енцефаліти, менінгіти, сифіліс головного мозку, прогресивний параліч). Психічні розлади при окремих інфекціях (кір, пневмонія, грип, ревматизм, туберкульоз, бруцельоз, гнійна інфекція). Соматогенні психічні розлади: класифікація, загальна характеристика. Психічні розлади при пухлинах головного мозку.

Тема 6. Судинна й інволюційна психічна патологія

Класифікація психічних розладів при цереброваскулярній патології, їх загальна й клінічна характеристика. Непсихотичні психічні розлади (неврозо- і психопатоподібні порушення). Психотичні порушення на тлі судинних заворювань головного мозку. Гострі судинні психози. Затяжні судинні психози. Синдром деменції. Психічні порушення пресеніального і сеніального віку.

Тема 7. Епілепсія

Визначення й систематика епілепсії. Етіологія й патогенез епілепсії, фактори, що її провокують. Класифікація епілепсії. Типи епілептичних пароксизмів (припадки великі і малі, включаючи епілептичні еквіваленти – сомнамбулізм, фуґи, транс). Епілептичний статус. Психопатологічна симптоматика (загальна й епілептична). Епілептична дефектно-органічна симптоматика (епілептичні зміни особистості й епілептичне слабоумство).

Тема 8. Шизофренія, шизотипічні й маревні розлади

Історія проблеми, діагностики й систематики шизофренії. Етіологія й патогенез шизофренії. Діагностика шизофренії: критерії, клінічні форми, види плину. Поняття прогресивності і процесуальності. Вихідні стани при шизофренії. Особливості плину шизофренії в дитячому і підлітковому віці.

Тема 9. Афективні розлади настрою. Невротичні післястресові розлади

Класифікація афективних розладів настрою. Біполярний афективний розлад. Клінічна картина, фази, характер плину. Маніакальний епізод. Депресивний епізод. Хронічні (афективні) розлади настрою (циклотимія, дистимія).

Поняття про психічну травму і бар'єр адаптації. Поняття стресу. Загальна характеристика, етіологія, патогенез і класифікація емоційно-стресових і адаптаційних реакцій, психогенних захворювань. Реакція на важкий стрес і порушення адаптації. Дисоціативні (конверсійні розлади). Соматоформні розлади. Інші невротичні розлади: неврастенія, синдром деперсоналізації-дереалізації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	ла б		с.р .		л	п	лаб		с.р.
1	2	3	4	5		7	8	9	10	11		13
Модуль 1												
Тема 1. Методологічні й теоретичні основи клінічної психіатрії та загальної психопатології.	8	2	2			4	8					8
Тема 2. Психічні й поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин.	8	2	2			4	8	2				6
Тема 3. Психічні й поведінкові розлади внаслідок уживання алкоголю.	8	2	2			4	6					6
Тема 4. Органічні розлади. Психічні порушення при черепно-мозковій травмі.	8	2	2			4	8		2			6
Тема 5. Психічна патологія при гострих і хронічних інфекціях. Соматогенні психічні розлади.	8	2	2			4	8	2				6
Тема 6. Судинна й інволюційна психічна патологія.	8	2	2			4	8		2			6
Тема 7. Епілепсія.	8	2	2			4	8					8
Тема 8. Шизофренія, шизотипічні й маревні розлади.	8	2	2			4	8					8
Тема 9. Афективні розлади настрою. Невротичні післястресові розлади.	6	2	2			2	8		2			6
Усього годин	70	18	18			34						60

Модуль 2											
ІНДЗ	20		-	-		20	70		-	-	20
Усього годин	90	18	18			54	90	4	6		80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1.	Методологічні й теоретичні основи клінічної психіатрії та загальної психопатології.	2	
2.	Психічні й поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин.	2	
3.	Психічні й поведінкові розлади внаслідок уживання алкоголю.	2	
4.	Органічні розлади. Психічні порушення при черепно-мозковій травмі.	2	2
5.	Психічна патологія при гострих і хронічних інфекціях. Соматогенні психічні розлади.	2	
6.	Судинна й інволюційна психічна патологія.	2	2
7.	Епілепсія.	2	
8.	Шизофренія, шизотипічні й маревні розлади.	2	
9.	Афективні розлади настрою. Невротичні післястресові розлади.	2	2
	Всього:	18	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми і питання	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1.	Тема 1. Методологічні й теоретичні основи клінічної психіатрії та загальної психопатології. Проблема розмежування психічної норми й патології.	4	8
2.	Тема 2. Психічні й поведінкові розлади внаслідок вживання психоактивних речовин. Загальні питання інтоксикаційної психічної патології. Виробничі, побутові й лікарські інтоксикації.	4	6
3.	Тема 3. Психічні й поведінкові розлади внаслідок уживання алкоголю. Алкогольні психози (галюціноз, делірій, параноїд). Етіологія й патогенез алкогольних психозів і енцефалопатій.	4	6
4.	Тема 4. Органічні розлади. Психічні порушення при черепно-мозковій травмі. Психічні порушення пізнього й віддаленого періодів.	4	6

5.	Тема 5. Психічна патологія при гострих і хронічних інфекціях. Соматогенні психічні розлади. Соматогенні психічні розлади: класифікація, загальна характеристика.	4	6
6.	Тема 6. Судинна й інволюційна психічна патологія. Синдром деменції. Психічні порушення пресеніального і сеніального віку.	4	6
7.	Тема 7. Епілепсія. Епілептичний статус. Психопатологічна симптоматика (загальна й епілептична). Епілептична дефектно-органічна симптоматика (епілептичні зміни особистості й епілептичне слабоумство).	4	8
8.	Тема 8. Шизофренія, шизотипічні й маревні розлади. Вихідні стани при шизофренії. Особливості плину шизофренії в дитячому і підлітковому віці.	4	8
9.	Тема 9. Афективні розлади настрою. Невротичні післястресові розлади. Реакція на важкий стрес і порушення адаптації. Дисоціативні (конверсійні розлади). Соматоформні розлади. Інші невротичні розлади: неврастенія, синдром деперсоналізації-дереалізації.	2	6
	Разом	34	60

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи на семінарських та практичних заняттях

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальні завдання

1. Історія психіатрії. Основні етапи розвитку психіатрії
2. Становлення і розвиток наукової психіатрії в Україні та інших слов'янських країнах
3. Організація психіатричної допомоги в Україні
4. Класифікація і типи перебігу психічних розладів
5. Класифікація психічних розладів
6. Основні типи перебігу психічних розладів
7. Симптоми та синдроми психічних захворювань
8. Психічні розлади при інфекційних захворюваннях
9. Психічні розлади при загальних інфекційних захворюваннях
10. Нейросифіліс
11. Психосоматичні та соматопсихічні розлади
12. Психосоматичні розлади
13. Соматопсихічні розлади
14. Психогенні психічні розлади (психогенії)
15. Розлади особистості (психопатії).

Вимоги щодо виконання ІНДЗ

Навчально-дослідна робота повинна складатися зі змісту, вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури.

У вступі слід:

- а) обґрунтувати актуальність теми;
- б) показати ступінь розробленості даної теми, здійснити аналіз сучасного стану дослідження проблеми;
- в) поставити завдання дослідження.

В основній частині потрібно висвітлити основний матеріал теми навчальної роботи, викласти факти, ідеї, результати досліджень в логічній послідовності, обґрунтувати власну позицію, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначити шляхи вирішення досліджуваної проблеми, розглянути тенденції подальшого розвитку даного питання. Практичну частину (за наявності) необхідно представити у вигляді результатів власних досліджень, із статистичною обробкою даних.

У висновках потрібно представити результати дослідження, підвести його підсумки.

Список використаної літератури подавати згідно вимог.

В тексті реферату слід посилатися на список літератури, вказуючи при цьому в квадратних дужках номер джерела у списку використаної літератури і сторінки, які використанні для написання роботи за таким зразком: [1, С. 25-32].

Обсяг реферату 6-8 сторінок, друкований (формат А-4; інтервал 1,5; розмір шрифту – 14).

Роботу потрібно виконати на окремих аркушах, які необхідно скріпити. На титульному аркуші слід вказати прізвище, ім'я та по-батькові студента, курс, групу, спеціальність. Текст роботи повинен бути чітким, розбірливим, з пронумерованими сторінками. Робота може бути виконана у формі презентаційної доповіді.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	4 балів
2.	Складання плану дослідження	1 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	8 балів
4.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 бали
5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
Разом		20 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	18-20	Відмінно
Достатній	13-17	Добре
Середній	7-12	Задовільно
Низький	0-6	Незадовільно

„Відмінно” відповідає **18-20** балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, теоретична та практична (за наявністю) частини не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам, робота виконана вчасно.

„Добре” відповідає **13-17** балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано в повному обсязі і не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

„Задовільно” відповідає **7-12** балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконано не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

„Незадовільно” відповідає **0-6** балам, виставляється якщо: ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання студент дає неправильні відповіді.

8. Методи навчання

Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, ілюстрування, семінар-опитування, робота з навчальними посібниками і підручниками.

9. Методи контролю

Усне та письмове опитування, оцінювання семінарських занять, індивідуального завдання. Підсумковий контроль – залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1			
T1	T2	T3	T4
5	5	5	5

Змістовий модуль 1					ІНДЗ	Залік (тести)	Сума
T5	T6	T7	T8	T9			
5	5	5	5	5	20	35	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

11. Шкала оцінювання знань та вмінь студентів під час підсумкового контролю

За шкалою ЄКТС	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
A	Відмінно	90 – 100
B	Добре	82 – 89
C	Добре	75 – 81
D	Задовільно	67 – 74

E	Задовільно	60 – 66
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35 – 59
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	0 – 34

11. Методичне забезпечення

Курс лекцій і семінарських занять; навчально-методичне забезпечення дисципліни; ілюстративні матеріали.

Критерії оцінювання знань та вмінь студентів з освітнього компоненту «Психіатрія»

Залік	
A5 (відмінно)	Студент має глибокі міцні і системні знання з курсу, вільно володіє понятійним апаратом. Знає основні принципи та методичні підходи до викладення анатомії. Будує відповідь логічно, послідовно, розгорнуто, використовуючи анатомічну термінологію.
B 4 (добре)	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності в формулюванні відповідей, окремі помилки при виконанні практичних робіт.
C 4 (добре)	Студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички, але недостатньо вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми.
D 3 (задовільно)	Студент знає основні теми курсу, має уявлення про проблематику поставлених питань, але його знання мають загальний характер, відповіді не підкріпленні прикладами. При виконанні практичних завдань допускає помилки.
E 3 (задовільно)	Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні.
X 2 (незадовільно)	Студент має фрагментарні знання з теми змістового модулю. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал.
F 1 (незадовільно)	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно.

12. Рекомендована література

Базова

1. Гавенко В.Л. Психіатрія і наркологія. К.: «Здоров'я», 2009. 513 с.
2. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ III—IV р. а.) / Г.Т. Сонник, О.К. Напреєнко, А.М. Скрипніков та ін.; за ред. О.К. Напреєнка. К.: ВСВ «Медицина», 2017. 423 с.
3. Психіатрія і наркологія: навчально-методичний посібник / А.М. Скрипніков, Л.В. Животовська, Л.А. Боднар, Г.Т. Сонник. К.: ВСВ «Медицина», 2021. 221 с.
4. Психіатрія. О.К. Напреєнко, І.Й. Влох, О.З. Голубков. За ред. проф. О.К. Напреєнка. К.: «Здоров'я», 2001. 584 с.

Допоміжна

1. Драчова З.М., Блейхер В.М., Крук І.В. Нервові і психічні хвороби. К.: Вища шк., 2003. 270 с.
2. Молдавська С.І. Нервова система і ваша професія. К.: Наукова думка, 2014 11с.
3. Старушенко Л.І. Клінічна анатомія і фізіологія людини: навч. посібник. К : УСМП, 2001. 256 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського Електронний ресурс
Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Курс лекцій по психіатрії. Режим доступу:
http://www.grsmu.by/files/file/university/cafedry/psihiatrii-narkologii/files/lec_psi_le4.pdf